

Factsheet: Partijen in de deelstaten

Achtergrond - 5 september 2011

De CDU van kanselier Merkel verloor zondag bij de verkiezingen in Mecklenburg-Voorpommeren opnieuw. De FDP lijdt zo mogelijk nog dramatischer verliezen in de deelstaten. SPD, Groenen en in sommige gevallen ook Die Linke en de NPD winnen daarentegen wel. De regeringspartijen verliezen daardoor aan invloed. Een overzicht van de regeringscoalities in de deelstaten en de partijen die in de parlementen vertegenwoordigd zijn.

De deelstaten hebben in het federale Duitsland veel zeggenschap. Ze voeren bijvoorbeeld hun eigen onderwijs- en cultuurbeleid en mogen zelfs meebeslissen over Europese aangelegenheden. Bovendien hebben de deelstaten ook invloed op de landelijke politiek via de Bondsraad, de vertegenwoordiging van de deelstaten in het parlement. Sinds CDU/CSU en FDP na de landelijke verkiezingen van 2009 zijn gaan regeren, hebben de partijen aan populariteit ingeboet. Dat bleek bij de deelstaatverkiezingen die sindsdien hebben plaatsgevonden en die de machtsverhoudingen in veel deelstaten hebben veranderd:

Baden-Württemberg

Bij de verkiezingen van maart 2011 vond een politieke aardverschuiving plaats. De CDU en FDP verloren zoveel stemmen dat ze niet meer samen verder konden regeren. De Groenen werden voor het eerst in de Duitse politieke geschiedenis groter dan de SPD en leverden, ook voor het eerst, de minister-president van de nieuwe groen-rode coalitie. Hiermee kwam na 60 jaar een einde aan de macht van de CDU in deze belangrijke Zuid-Duitse deelstaat.

Regering:

2011: De Groenen en de SPD o.l.v. minister-president Winfried Kretschmann (Groenen)

2006: CDU en FDP

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2011: CDU (39), Groenen (24,2), SPD (23,1), FDP (5,3)

2006: CDU (44,2), SPD (25,2), Groenen (11,7), FDP (10,7)

Beieren

Decennialang regeerde de CSU, de Beierse zusterpartij van Merkels CDU, alleen in de Zuid-Duitse deelstaat. De CDU komt daar op de kieslijst nooit voor. In 2008 verloor de CSU bijna 20 procent van de stemmen en moest de partij voor het eerst sinds 1962 een coalitie aangaan. Het werd de FDP, hoewel de nieuwe centrumrechtse partij Freie Wähler met 10,2 procent van de stemmen ook in aanmerking kwam.

Regering:

2008: CSU en FDP o.l.v. Horst Seehofer (CSU)

2003: CSU

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2008: CSU (43,4), SPD (18,6), FW (10,2), Groenen (9,4), FDP (8,0)

2003: CSU (60,7), SPD (19,6), Groenen (7,7)

Berlijn

De Duitse hoofdstad Berlijn is een zelfstandige deelstaat. Daarom heeft burgemeester Wowereit (SPD) de status van minister-president en is het Berlijnse Abgeordnetenhaus geen gemeenteraad maar een deelstaatregering. Wowereit regeert al meer dan 10 jaar samen met Die Linke, die op landelijk niveau en in andere deelstaten voor veel partijen geen serieuze coalitiepartner is, maar in Berlijn een betrouwbare en pragmatische partner is gebleken. Op 18 september vinden nieuwe verkiezingen plaats.

Regering:

2006: SPD en Die Linke o.l.v. burgemeester Wowereit (SPD)

2002: SPD en Die Linke

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2006: SPD (30,8), CDU (21,3), PDS/Die Linke (13,4), Groenen (13,1), FDP (7,6)

2001: SPD (29,7), CDU (23,8), PDS/Die Linke (22,6), FDP (9,9), Groenen (9,1)

Brandenburg

Sinds 2002 is Matthias Platzeck (SPD) minister-president van de Oost-Duitse deelstaat Brandenburg. Tot 2009 regeerden de sociaaldemocraten met de CDU, daarna ging de SPD een coalitie aan met Die Linke. De Groenen en de FDP haalden in 2009 voor het eerst sinds 1994 de kiesdrempel en keerden terug in het deelstaatsparlement. De extreem-rechtse DVU, die in 2004 nog 6 procent van de stemmen kreeg, en de NPD bleven onder de kiesdrempel van 5 procent.

Regering:

2009: SPD en Die Linke o.l.v. minister-president Matthias Platzeck (SPD)

2004: SPD en CDU

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2009: SPD (33,0), Die Linke (27, 2), CDU (19,8), FDP: (7,2), Groenen (5,7)

2004: SPD (31,9), Die Linke (28,0), CDU (19,4), DVU (6,1)

Bremen

De verkiezingen van mei 2011 in Bremen, net als Berlijn en Hamburg een zelfstandige deelstaat, won de SPD met 38,3 procent. De Groenen werden met 22,7 procent voor het eerst groter dan de CDU. SPD en Groenen konden daarmee de regering voortzetten die ze in 2007 waren begonnen. De FDP haalde met 2,6 procent de kiesdrempel niet en viel daarmee na Saksen-Anhalt en Rijnland-Palts voor de derde keer in 2011 buiten de boot. De Bremense partij BIW haalde 3,7 procent van de stemmen maar kwam toch in het deelstaatparlement omdat voor deze regionale partij de 5-procent-drempel niet geldt.

Regering:

2011: SPD en Groenen o.l.v. burgemeester Jens Böhrnsen (SPD)

2007: SPD en Groenen

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2011: SPD (38,6), CDU (20,4), Groenen (22,5), Die Linke (5,6), BIW (3,7)

2007: SPD (36,7), CDU (25,6), Groenen (16,5), Die Linke (8,4), FDP (6,0), BIW (0,8)

Hamburg

Bij de vervroegde verkiezingen in de deelstaat Hamburg in februari 2011 haalde de SPD de absolute meerderheid. De CDU, die tot 2008 alleen regeerde, werd gehalveerd. Het komt niet vaak voor dat de verhoudingen bij verkiezingen in Duitsland zo drastisch veranderen. De vervroegde verkiezingen waren nodig omdat de regering van CDU en Groenen - de eerste zwart-groene coalitie in een deelstaat - in november 2010 was gevallen. De partijen kwamen onder meer niet uit een conflict over het onderwijsbeleid. De FDP, die in 2008 de kiesdrempel niet had gehaald, keerde weer terug in het parlement.

Regering:

2011: SPD onder leiding van minister-president Olaf Scholz (SPD)

2008: CDU en Groenen

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2011: SPD (48,4), CDU (21,9), FDP (6,7), Groenen/GAL (11,2) Linke (6,4)

2008: SPD (34,1), CDU (42,6), Groenen/GAL (9,6), Linke (6,4)

Hessen

De verkiezingen van januari 2009 maakten een einde aan de politieke impasse waar Hessen een jaar eerder in terecht was gekomen. In 2008 werd de CDU weliswaar de grootste partij, maar kon getalsmatig geen coalitie met de gewenste partner FDP aangaan. Met de SPD wilden de christendemocraten niet regeren. Ook de SPD, 0,1 procent kleiner dan de CDU, lukte het niet een regering te vormen, omdat samenwerking met Die Linke te omstrepen bleek. Uiteindelijk waren nieuwe verkiezingen in 2009 onvermijdelijk. De CDU won er 0,4 procent bij, de FDP boekte een enorme winst (bijna 7 procent meer dan in 2008), waardoor ze alsnog samen verder konden. De SPD leed de zwaarste nederlaag ooit in de jarenlang 'rode' deelstaat.

Regering:

2009: CDU en FDP o.l.v. minister-president Volker Bouffier (CDU, volgde in 2010 partijgenoot Roland Koch op)

2008: Demissionaire regering van CDU en FDP

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2009: CDU (37,2), SPD (23,7), FDP (16,2), Groenen (13,7), Die Linke (5,4)

2008: CDU (36,8), SPD (36,7), FDP (9,4), Groenen (7,5), Die Linke (5,1)

Mecklenburg-Voorpommeren

Bij de deelstaatverkiezingen van september 2011 verloor de CDU van kanselier Merkel. De SPD won, net als Die Linke en de Groenen. De extreem-rechtse NPD verloor, maar haalde net als in 2006 de kiesdrempel. De FDP haalde de 5 procent niet en is nu niet meer vertegenwoordigd in het deelstaatparlement. De SPD kan nu kiezen tussen CDU en Die Linke om mee te regeren.

Regering:

2011: nog in onderhandeling, waarschijnlijk SPD met CDU of Die Linke o.l.v. minister-president Erwin Sellering (SPD)

2006: SPD en CDU

Vertegenwoordigd in het parlement: (in procenten)

2011: SPD (35,7), CDU (23,1), Die Linke (18,4), Groenen (8,4), NPD (6,0),

2006: SPD (30,2), CDU (28,8), Die Linke (16,8), NPD (7,3), FDP (9,6)

Nedersaksen

Nedersaksen was jarenlang de deelstaat van de huidige bondspresident Christian Wulff (CDU). Hij was er van 2003 tot 2010 minister-president. In 2008 verloor zijn partij weliswaar maar bleef de grootste en kon de coalitie met de FDP voortzetten. De Linke haalde voor het eerst in Nedersaksen de kiesdrempel en kwam in het

parlement. Toen Wulff in 2010 de plotseling vertrokken president Köhler opvolgde, werd zijn partijgenoot en CDU-voorzitter in Nedersaksen David McAllister de nieuwe minister-president.

Regering:

2008: CDU en FDP o.l.v. minister-president David McAllister (CDU, volgde in 2010 Christian Wulff op)

2003: CDU en FDP

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2008: CDU (42,5), SPD (30,3), FDP (8,2), Groenen (8,0), Linke (7,1)

2003: CDU (48,3), SPD (33,4), FDP (8,1), Groenen (7,6)

Noordrijn-Westfalen

De uitslag van de verkiezingen van mei 2010 liet eigenlijk alleen een coalitie van CDU en SPD toe: de CDU van Jürgen Rüttgers verloor veel stemmen maar was net iets groter dan de SPD. Maar met elkaar wilden ze niet en met de FDP, de enige partner waar de CDU mee wilde samenwerken, hadden de christendemocraten geen meerderheid. De SPD probeerde vervolgens driepartijencoalities met de Groenen, Die Linke en de FDP - voor een coalitie met alleen de Groenen kwam de partij 1 zetel tekort - maar ook dat liep op niets uit. Uiteindelijk besloot Die Linke, voor het eerst in het deelstaatparlement van NRW gekozen, een minderheidsregering van SPD en Groenen te steunen.

Regering:

2010: SPD en Groenen met gedoogsteun van Die Linke o.l.v. minister-president Hannelore Kraft (SPD)

2006: CDU en FDP

Vertegenwoordigd in het parlement:

2010: CDU (34,6), SPD (34,5), Groenen (12,1), FDP (6,7), Linke (5,6)

2005: CDU (44,8), SPD (37,1), Groenen (6,2), FDP (6,2)

Rijnland-Palts

De SPD van Kurt Beck verloor in maart 2011 haar absolute meerderheid in Rijnland-Palts. De partij besloot een coalitie aan te gaan met De Groenen, die net als in Baden-Württemberg een enorme winst behaalden. Rijnland-Palts is de deelstaat waar voormalig CDU-kanselier Helmut Kohl vandaan komt. Tot 1991 was de CDU er de grootste partij.

Regering:

2011: SPD en Groenen o.l.v. Kurt Beck (SPD)

2006: SPD

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2011: SPD (35,7), CDU (35,2), Groenen (15,4)

2006: SPD (45,6), CDU (32,8), FDP (8,0)

Saarland

In Saarland regeert sinds 2009 de eerste en totnogtoe enige zogeheten Jamaica-coalitie: een regering van CDU, FDP en Groenen (zwart-geel-groen). Daarvoor regeerde de CDU alleen. Bij de verkiezingen in 2009 verloor de CDU 13 procent en kwam Die Linke met 21,3 procent als grote winnaar uit de bus. Dat kwam mede door het thuisvoordeel van Linke-leider Oskar Lafontaine, die in de jaren tachtig en negentig, toen nog voor de SPD, minister-president van de deelstaat was. Saarland leek in 2009 af te stevenen op een rood-rood-groene coalitie, maar De Groenen weigerden uiteindelijk hun medewerking omdat ze geen vertrouwen hadden in Lafontaine en gingen met de CDU en FDP in zee.

Regering:

2009: CDU, FDP en Groenen o.l.v. Annegret Kramp-Karrenbauer (CDU, volgde in 2011 Peter Müller op, die zich terugtrok uit de politiek)

2004: CDU

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2009: CDU (34,5), SPD (24,5), Linke (21,3), FDP/DPS (9,2), Groenen (5,9)

2004: CDU (47,5), SPD (30,8), Groenen (5,6), FDP/DPS (5,2)

Saksen

Bij de verkiezingen van 2009 kwam de CDU als winnaar uit de bus. De partij regeerde tot dan toe met de SPD maar besloot de sociaaldemocraten in te ruilen voor de liberale FDP, hetgeen een maand later ook op landelijk niveau gebeurde. De extreem-rechtse NPD haalde met 5,6 de kiesdrempel en kwam daarmee in het Saksische parlement.

Regering:

2009: CDU en FDP o.l.v. minister-president Stanislaw Tillich (CDU)

2004: CDU en SPD

Vertegenwoordigd in het parlement:

2009: CDU (40,2), Linke (20,6), SPD (10,4), FDP (10,0), Groenen (6,4), NPD (5,6)

2004: CDU (41,1), PDS/Linke (23,6), SPD (9,8), NPD (9,2), FDP (5,9), Groenen (5,1)

Saksen-Anhalt

Hoewel de CDU verloor bij de verkiezingen van maart 2011 bleef ze de grootste

partij en kon ze de coalitie met de SPD voortzetten, die ze in 2006 was begonnen. De Groenen, die in 2006 de kiesdrempel niet haalden, kwamen terug in het parlement, mede dankzij het kernenergiedebat dat na de kernramp in Japan vlak voor de verkiezingen was opgelaaid. De FDP haalde in tegenstelling tot 2006 de kiesdrempel niet en ook de NPD lukte het niet in het deelstaatsparlement te komen.

Coalitie:

2011: CDU en SPD o.l.v. minister-president Reiner Haseloff (CDU)

2006: CDU en SPD

Vertegenwoordigd in het parlement:

2011: CDU (32,5), Linke (23,7), SPD (21,5), Groenen (7,1)

2006: CDU (36,2), PDS/Linke (24,1), SPD (21,4), FDP (6,7)

Sleeswijk-Holstein

CDU en FDP haalden bij de verkiezingen van 2009 een hele kleine meerderheid. Daarmee was de weg vrij voor een zwart-gele regering. De verkiezingen vonden plaats omdat de grote coalitie van CDU en SPD eerder dat jaar uitelkaar was gevallen. Binnen deze coalitie bestond geen vertrouwensbasis meer, oordeelden de christendemocraten. Bij de nieuwe verkiezingen kwam Die Linke voor het eerst in het parlement van Sleeswijk-Holstein. Het Südschleswigse Wählerverband haalde 4,3 procent van de stemmen maar kwam toch in het deelstaatsparlement omdat voor deze partij de 5-procent-drempel niet geldt.

Regering:

2009: CDU en FDP o.l.v. minister-president Peter Harry Carstensen (CDU)

2005: CDU en SPD

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2009: CDU (31,5), SPD (25,4), FDP (14,9), Groenen (12,4), Die Linke (6,0), Südschleswigse Wählerverband (4,3)

2005: CDU (40,2), SPD (38,7), FDP (6,6), Groenen (6,2), Südschleswigse Wählerverband (3,6)

Thüringen

De CDU verloor in het Oost-Duitse Thüringen bij de verkiezingen van 2009 de absolute meerderheid en kon voor het eerst sinds 1999 niet meer alleen regeren. Minister-president Dieter Althaus trok zijn conclusies en legde zijn ambt neer. Althaus was al aangeslagen door zijn betrokkenheid bij een ski-ongeluk enkele maanden voor zijn aftreden waarbij een dode viel. Vooral Die Linke (27,4 procent van de stemmen) en de SPD (18,5 procent) wisten te profiteren van het verlies

van de christendemocraten. CDU en SPD vormen sinds 2009 een zogeheten grote coalitie.

Regering:

2009: CDU en SPD o.l.v. minister-president Christine Lieberknecht (CDU)

2004: CDU

Vertegenwoordigd in het parlement (in procenten):

2009: CDU (31,2), Linke (27,4), SPD (18,5), FDP (7,6), Groenen (6,2)

2004: CDU (43,0), PDS/Linke (26,1), SPD (14,5)

Afbeeldingen kaartjes deelstaten: Wikipedia/David Liuzzo/cc

Dit is een artikel gedownload via [duitslandinstituut.nl](https://www.duitslandinstituut.nl).

Artikel: <https://www.duitslandinstituut.nl/artikel/346/factsheet-partijen-in-de-deelstaten>